

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,
The Journal of Social Sciences Institute
Sayı/Issue:34 – Sayfa / Page:
ISSN: 1302-6879 VAN/TURKEY

Makale Bilgisi / Article Info
Geliş/Received: 11.01.2017 Kabul/Accepted:26.02.2017

DÖNGÜSEL BİR EYLEM/OLGU OLARAK ŞİDDET VIOLENCE AS A CYCLICAL ACT/FACT

Prof. Dr. Hasan ÇİÇEK
Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Felsefe Bölümü
hcicek@yyu.edu.tr

“Cellatlar, kurbanlarından yeni cellatlar yaratır.”

Albert Camus

Öz

Şiddet, bütün gelişmişliğine rağmen insanlığın üstesinden gelemediği bir sorun olarak duruyor. Çünkü şiddet şiddeti üretmeye ve yaygınlaştırmaya devam ediyor. Şiddet var oldukça, şiddet artmaya da devam edecek. Şiddet kendini sürekli var eden bir döngüye sahiptir. Şiddet şiddetle yok edilmeye çalışıldıkça o, artarak var olmaya devam edecektir. O halde şiddetten kurtulmanın yolu, şiddetin şiddet doğurduğu bilincine sahip olmaktan geçer. Bu çalışmada, şiddetin şiddete yol açan döngüsü incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Şiddet Döngüsü, İnsan, Şiddet Duygusu, Şiddet Eylemi.

Abstract

Violence remains as a problem that can not be overcome by mankind despite all its development. For violence continues to produce and spread violence. As long as there is violence, violence will continue to increase. Violence has a cycle that makes itself constant. As violence is tried to be destroyed with violence, it will increasingly continue to exist. The way to get rid of violence then, is to have the consciousness that violence raises violence. In this study, the cycle of violence leading to violence is examined.

Keywords: Violence, Cycle of Violence, Human, Feeling of Violence, Act of Violence

Giriş

Günümüzde dünyanın ya da insanlığın temel problemlerinden biri şiddettir. Şiddet bütün dünyanın çözüm üretemediği bir problem olarak duruyor.

Her ülkede farklı şiddet manzaralarıyla karşılaşmak mümkündür. Bu nedenle 20. yüzyıla, “*tasarlanmış cinayetler çağı*” denmektedir. İnsanlık olarak 21.yüzyılın başında daha iyi durumda değiliz. Çünkü insanoğlu şiddet eğilimli bir varlıktır. Bu eğilim zapturapt altına alınmadığında insan şiddetin dozunu arttırabiliyor. Aynı zamanda şiddet bir güçsüzlüğün, zayıflığın ifadesidir. İnsan doğasında var olan zayıf ezme güdüsü, terbiye edilip yok edilmediğinde bu güdünün her kese karşı harekete geçebileceğini unutmamalıyız. Bu *doğal durum* en çok insanların diğer insanlarla ilişkilerinde kendini gösterir.

İnsan doğuştan şiddet eğilimli bir varlık mıdır yoksa içinde büyüdüğümüz çevre mi insanı şiddet eğilimli kılıyor? Hep tartışılan bir konu olmuştur. Bu konudaki sorunun cevabı her ne olursa olsun bildiğimiz bir şey vardır: şiddet şiddet doğuruyor. Düşünce tarihinde insanlığın bu tecrübesine vurgu yapan birçok düşünür vardır. Bu bilinci taşıyan birçok düşünür şiddetin nasıl şiddete yol açtığını dile getirir. Bir eğitim müfredatı bağlamında bu gerçeklik insanlara anlatılmalı ve böylece insanların şiddetten alıkonması sağlanmalıdır.

Arendt’in dediği gibi: *Her şiddet bir kesin sonuca göre düzenlenmiştir. Şiddet en kısa yoldan ve her türlü tepkiyi hiçe indirgeyecek biçimde bir sonuca ulaşma istemidir. Ancak bu kesin ve kolay sona ulaşmak umudu hiçbir zaman gerçekleşmeyen bir umuttur* (Arendt, 2006, 97). İnsan değerinin farkına vardıkça *insan kendini öğrenmeye yöneldikçe, şiddetten uzaklaşacaktır, çünkü şiddetin bu güne kadar kullanılmış yöntemlerin en kötüsü olduğunu görecektir* (Timuçin,1993:2-34). İnsan şiddetin kendini çoğaltan en kötü çözüm yöntemi olduğunu öğrendikçe, şiddetin şiddet üretmekten başka bir işe yaramadığını gördükçe, şiddetten uzaklaşacaktır; uzaklaşmalıdır.

Şiddetin şiddet doğuracağı bilinci bizi şiddetten alıkoyar. Bu nedenle eğitimde bunun işlenmesi gerekir. Çünkü şiddetin bir döngüsü vardır. Bunu şöyle formüle edebiliriz: Şiddet, şiddet doğurur.

Şiddet

İnsanın kötü özelliklerinden biri de şiddet eğilimli olmasıdır. Şiddet eskiden beri istenmeyen ve negatif algılanan bir olgudur. Fakat

şiddet ile ilgili olarak herkesin kesin olarak kabul edebileceği bir tanım yapmak kolay değildir. Her ne kadar herkesin üzerinde uzlaşacağı bir tanımla yapılmısa da, şiddetin insana özgü olduğu tartışılmazdır. Örneğin doğal afeti şiddet olarak nitelemiyoruz. Şiddeti uygulayan insan olduğunda, insanın bu eylemini uygar toplumlarda yasalar cezalandırır. Hatta daha çok *bedensel saldırı* (cinayet, yaralama, ırza tecavüz, silahlı saldırı, gasp vs.) olarak anlaşılan şiddeti yasalar ağır suç olarak görür (Ünsal,1996,30). Şiddet *kişisel şiddetten yapısal şiddete (kurumsal)* kadar *ölümün meşrulaştırılması* sağlamaktadır. Oysa bazen şiddet gösterileri spor olarak algılanmaktadır. Roma’da insanların ya da gladyatörlerin birbirlerini öldürmeleri de spor olarak algılanırdı. Bir spor müsabakasında bir sporcunun bir diğeri yaralaması şiddet sayılmıyor; en azından yasal açıdan suç sayılmıyor. Bu da şiddet kavramının anlaşılmasını zorlaştırmakta ve aynı zamanda insanoğlunun tarihleri aşan çelişkisi gibi durmaktadır. Bir yumruk bazen şiddettir bazen de değildir. Bu nedenle bir eylemin şiddet olup olmadığını belirleyen bir etmen de şiddetin sergilendiği yer, zaman ve durumdur. Bu, şiddetin anlaşılmasını zorlaştırdığından tartışılması gereken bir konudur. Adeta burada şiddeti belirleyen niyet oluveriyor. Niyete göre şiddeti belirlemek de neyin şiddet, neyin şiddet olmadığı problemini yaratıyor. Şiddetin karmaşıklaşmasını sağlayan da, irdelenmesi gereken de onun bu yönleridir (Çiçek,2009:62).

İnsanlığın bilim ve teknoloji alanında inanılmaz ilerlemeler kaydettiği günümüzde, insan,“medeniyetin bir göstergesi olan şiddetten uzaklaşma”yı başaramamıştır. Alman psikanalisti Alexander Mitscherlich (1908- 1982)’in medeniyeti, “şiddetten arınmış toplumsal hayat” olarak tanımlamasına bakılırsa insanın ne kadar başarısız olduğu daha iyi anlaşılabilir. Hatta şiddetin giderek yaygınlaştığı, adeta bütün insanlığı tehdit ettiği, her toplumun ortak derdi olmaya başladığı bir çağda yaşıyoruz. Çağımıza, şimdiden birçok ad, özellikle de “işkence çağı” adı yakıştırılmaktadır. Gerçekten de karşı çıkanın acımasızca öldürülmesi ve onu aşığılama zevki konularında, olabilecek en iyi niyetli yaklaşımla bile, Batı ile Uzakdoğu arasında bir fark bulabilmek olanaksızdır (Mitscherlich,1996:222). Şüphesiz her zaman diliminde şiddetin insanlığın hayatında yer etmiş olduğunu söyleyebiliriz ya da “*insanlık tarihi aynı zamanda şiddetin tarihidir*” önermesi son derece doğrudur. Ama bu günün dünden bir farkı var: Şiddet artık kitle iletişim araçları vasıtasıyla herkese, her haneye servis edilmekte, bu da şiddetin meşrulaşmasını ve yaygınlaşmasını sağlamakta; şiddetin kanıksanmasına yol açmaktadır (Çiçek,2009:62). Psikolog Rafael

Moses der ki: *Hiçbir toplum o veya bu şekilde değişime uğramaksızın sürekli bir şiddet ortamında bulunamaz. Ama şunu da unutmamak gerekir ki şiddet olaylarının meydana geldiği her toplum, belli bir süre sonra şiddete alışmakta ve şiddet eylemleri ile ilgili haberlere karşı duyarsızlaşmaktadır* (Moses,1996:25). Bu da şiddetin toplumda meşruymuş gibi algılanmasına yol açmaktadır.

Bunun yanında şiddetin sağlıklı düşünememekle ilgili olduğu söylenebilir, yani *sevgi üretemeyenler, fikir üretmeyenler, sağlıklı ilişki üretemeyenler genellikle tehdit ya da şiddet üretirler* (Timuçin,1993:2-34). Bu nedenle şiddetin farklı bir mantığı vardır. *Şiddetin mantığı, Machiavelli'ci bir çerçevede bir engeli toptan giderme mantığıdır. Bir tartışma mantığı değil bir ya hep ya hiç mantığıdır* (Timuçin,1993:2-34). Hayatın başka renklerini kabul etmemektir. Şiddet hep başka bir şeyle birlikte vardır. *“Şiddetin kendi başına bir varlığı, bir varolan olarak tek başınalığı yoktur. Başlangıçta, düşünme ve dildedir”* (Çotuksöken, 2011). Bu nedenle birbirinden oldukça farklı şiddet tanımları vardır: *“Şiddeti şiddet yapan ruhta yaratacağı çözümlendir, bezginliktir, bıkmışlıktır. Şiddet her zaman bedene yönelik değildir. Bu yüzden bedene yönelik her sert davranış şiddet anlamı taşımaz”* (Timuçin,1993:2-34). Örneğin şakada şiddet gibi görünen her hareket şiddet değildir. Bazen şiddet iktidarla ilişkilendirilir ve *“iktidarın yapışık ikizi* (Somersan,1996:49). olarak ifade edilir. Şiddet bazen *“öfke ya da düşmanlık duygusunun yoğun ve yıkıcı bir biçimde somutlaşması”* (Dodson,1996:396). olarak da tanımlanmaktadır.

Şiddet karşıtlığı, bir ilkeye dönüşmediğinde ve bir insanî varoluş koşulu olarak görülmediğinde, güçlü olan diğerine şiddet uygulayabilir. Bu durum bireysel olarak da, toplumsal olarak da gözlenmektedir. Mitscherlich der ki: *Cellatlar, bizimkinden farklı bir türden gelmez. Hepimiz, benzerlerimize acı çektirme düşüncesine az çok kapılırız. Kendilerinin bu düşünceye fersah fersah uzak olduklarını sananlar bile. Onlar, ne yaptıklarının ayırımında değildir* (Mitscherlich,1996:222). İnsana işkence acısız ölümün yeteri kadar sert görülmemesiyle ilgilidir. İşkenceyi yapana göre kendiliğinden ölüm, yeterince sert bir ceza değildir (Mitscherlich,1996:222). *Gerçekte zulüm, işkence yapılan insanların acılarından zevk almaya dayanır* (Mitscherlich,1996:221). *Hiçbir canlı, kendi türüne karşı böylesine yönlendirilebilir bir yok ediciliğe, insan denli sahip değildir* (Mitscherlich,1996:227). İnsanda saldırganlık güdüsü yok edilmediğinde, insan problemleri bir varlığa dönüşür. *Saldırganlığın kaynakları kendi içimizde, doğamızda içsel olarak yer almaktadır* (Mitscherlich,1996:227). *İnsan davranışı üstüne bilimsel*

araştırmaların, yok etme tutkusunun kimseyi dışarıda bırakmayacak biçimde her birimizde bir itkiye denk düştüğünü öğretmeleri gerekirdi (Mitscherlich,1996:227). Freud da saldırganlık konusunda şunları söyler: *Açıkça insanları kendi doğalarında bulunan saldırganlığa eğilimi doyurmaktan vazgeçirmek kolay değildir* (Mitscherlich,1996:224). Ufukta “saldırganlıktan arınmış ve her şeye karşın yaşama yeteneği taşıyan insan türü de” görünmüyor (Mitscherlich,1996:225). İnsanlığın bütün gelişmişliğine rağmen hala “*şiddete doyamayan kalabalıklar*”dan (Uygur,1996:139). söz edilebilir. Oysa *özelde de, genelde de acıların çoğu şiddetten kaynaklanıyor* (Uygur,1996:142). *Acıyı büyük ölçüde durdurup azaltmaksa, şiddetten el çekmekle olur* (Uygur,1996:142). Bütün mesele Uygur’un belirttiği gibi “*şiddet yerine aklımızı kullanıp* (Uygur,1996:140) kullanmamamızdır.

Öte yandan şiddet döngüsel bir eylemdir de, çünkü şiddet başka bir şiddete yarıyor. Bu konuda insanlığın tarihi, düşünürlerin fikirleri ve araştırmalar aydınlatıcıdır. Şiddetin bu döngüsü, toplumların şiddet sarmalından kurtulmasını da zorlaştırmaktadır. Ama bu bilince sahip bireyler yetiştirilirse, bu bilinç onları şiddetten alıkoyabilir.

Şiddetin Döngüsü: Şiddet Şiddet Doğurur

Şiddetle mücadele etme ya da şiddeti yok etme yönteminin de zaman zaman yine şiddetle olması insan hayatında şiddetin sürgit devam etmesine yol açıyor. Bu nedenle her tarafta şiddet göze çarpıyor. *Şiddet gidermeye yönelik pek çok karşı- çıkış da şiddet getiriyor* (Uygur,1996:140). Zaten şiddete karşı duyarlık gösteren bütün düşünürler şiddetin şiddet doğurduğu konusunda hemfikirdir. Mevlana (1207- 1273) da buna benzer bir şeyi dile getirir ve bize şiddetin şiddet doğurduğunu bildirir: “*Kötülük etme, kötülüğe uğrarsın; kuyu kazma kendin düşersin*” (Mevlana,1965:23). “*Yoksulun gönlünü kebaip edip yiyen zalim, iyice dikkat edersen görürsün ki kendi budunu kızartıp yemededir*” (Mevlana,1965:23). “*Zalimlerin zulmü karanlık bir kuyudur. Daha ziyade zalim olanın kuyusu, daha korkunçtur*” (Mevlana,1991:105). Shakespeare (1564-1616) Kral Richard II’de “*şiddet ateşleri kendi kendilerini yakarlar*” der (Timuçin,1993:34). Arendt de benzer şekilde şiddet pratiğinin her zaman şiddeti yineleyeceğini anlatır: *Şiddet her zaman şudur: Araçlar amaçlara galebe çalar. Amaçlara hızla ulaşılmazsa, sonuç yalnızca bozgun değil, daha kötüsü, siyasal alan şiddetin girişi olacaktır.* “*her eylem gibi şiddet pratiği de dünyayı değiştirir; ama en olası değişim, daha şiddetli bir dünya doğrultusundadır*” (Arendt, 2006, 97). Afşar

Timuçin de bu konuda benzer bir gerçekliğe dikkat çeker: *Şiddet ülküsel bir sonu değil, kendi doğasından bir başka şiddeti yaratarak son bulur. Şiddet, şiddeti uygulayanlarca sanıldığıın tersine paralel aynalarda oluşan yansılar gibi, sonsuza kadar doğurgandır* (Timuçin,1993:33). Her ne kadar ileri bir dünyanın şiddet yöntemleriyle kurulabileceğini düşünen ve “sosyalizm modern dünyaya esenlik getirmesini sağlayan yüksek ahlaki değerleri şiddete borçludur” diyen Fransız toplumcu düşünürü Georges Sorel gibi açıklama yapanlar varsa da *insanı tanıyan, insan yaşamının koşullarını bilen kişi şiddetten yardım ummayacaktır. Her bilinçli birey, şiddetin şiddet yaratmaktan başka bir işe yaramayacağını bilir* (Timuçin,1993:33). Bu görüşlerin vurguladığını ya da doğruluğunu günlük hayatta da, tarihte de görmek mümkündür.

Şiddetin şiddete dönüşmesi ya da şiddetin şiddet doğurması konusunda Nursi de şöyle demektedir: *“İyilik nasıl iyilik getirir ve fenalık nasıl fenalık getirir”* (Nursi,1993:40). Albert Camus, *“cellatlar kurbanlarından yeni cellatlar yaratır”* demiş.

İnsanlık tarihi de şiddetin şiddet doğurduğunun tarihidir. Özellikle savaşlar, savaşlara yol açmış, güçlenen diğerine savaş ilan etmiştir. Bu savaşlar her türlü şiddetin meşrulaşmasına dayanak ve kaynak olmuştur. Samsatlı Lucianus (120-190) bunu *“savaş bütün kötülüklerin anasıdır”*(Çevik,2014:35) sözü ile dile getirir. Şiddete karşı ortak bir bilinç gelişmediğinde veya böyle bir bilincin eksikliği veya söz konusu bilincin olmaması durumunda, iktidarı veya gücü ele geçiren diğerine şiddet uygulayabiliyor. Toplumsal tarih veya insanlığın tarihi bunun örnekleriyle doludur. Örneğin Roma, Hıristiyanlara tarihin en korkunç zulümlerini uygulamaktan kaçınmamıştır. Ta ki Roma kralı Konstantin Milattan sonra 313’te Hıristiyanlığı resmen tanıyınca kadar. Ama ondan sonra Hıristiyanlar iktidarı ele geçirince Roma’nın zulmünü, şiddetini aratır olmuşlardır. İnsanlar daha önce dinsel tercihlerinden dolayı, şimdi de düşünsel tercihlerinden dolayı şiddete maruz kalmaya başlamışlardır. Hıristiyan Avrupa’nın resmi tarihine göre Ortaçağ’da 90 bin insan yakılarak katledilmiştir (Tuğcu,2000:234). Yahudiler bir başka örnektir. Hitler’in gazabına uğrayıp, şiddetin en sertine maruz kalıyorlar. Ama iktidar olduklarında, şiddetin daha acımasızını Filistinlilere uygulamaktan kaçınmıyorlar.

Tarih boyunca birçok düşünür konuyu irdelemiş ve şiddetin şiddet doğurduğunu örneklerle ifade etmiştir. Bu nedenle şiddetin şiddet doğurduğuna ilişkin metinlerin bayağı eski bir tarihi vardır. Bu konuda verilebilecek örneklerden biri ünlü Hint Bilgesi Beydeba’nın *Kelile ve Dimne*’sidir.

Beydeba (M.Ö.1.yy) *Kelile ve Dimne*'de konuyla ilgili görüşlerini öyküler üzerinden dile getirir. Şiddetin şiddet doğurduğunu Beydeba, “Dişi Aslan Avcı ve Çakal” fablı ile irdeler (Beydeba,2008:126-128). Beydeba hükümdara bir öykü anlatır: Bir ormanda, iki yavrusu olan bir dişi aslan yaşarmış. Aslan yavrularını ininde bırakarak avlanmaya çıkmış. Bir avcı bu yavruları bularak ikisini de öldürmüş, derilerini yüzmüş ve evine götürmüş. Ana aslan dönüp de yavrularının korkunç halini görünce, kendini yerden yere atmış, çığlık çığlığa ağlamış. Yakınlardaki bir çakal çığlıkları duyunca gelip aslana derdini sormuş. Aslan da derdini anlatmış. Bunun üzerine çakal şöyle demiş: Ağlama, kendine acı! Bu avcı senin her zaman başkasına yaptığını sana yapmış. Tıpkı senin yavrunu sevdiğin gibi yakınlarını seven onlara değer veren nicelerine sen de aynı şeyi yapmadın mı? Nasıl başkaları senin yaptıklarına dayandıysa, şimdi sen de onların yaptıklarına dayanacaksın; çünkü “eden bulur” derler. Her işin sonunda bir ödül veya ceza vardır ve bunların az ya da çok oluşu işin miktarına bağlıdır. Tıpkı mahsulün ektiğin tohuma göre olması gibi.

Çakal aslana sormuş:

-Kaç yaşındasın

-Yüz

-Ne yersin?

-Yabani hayvan eti

-Nereden bulurdun bunu

-Hayvanı avlayıp yerdim

-Söyle bakalım, o yediğin hayvanların ana babaları yok muydu?

-Tabii ki vardı.

-Neden o ana babalar senin gibi ağlayıp sızlanmıyorlar? Senin başına gelen, yaptığının sonucunu düşünmemen ve başına neler gelebileceğini hesaplamaman yüzündendir.

Aslan çakalın söylediklerini duyduğunda, bu felaketin sebebinin kendi zulmü, işlediği haksızlıklar ve cinayetler olduğunu anlamış. Beydeba'nın hikayesinde aslan avlanmayı bırakmış, et yerine meyve yemeğe başlamış, ibadete sığınmış.

Beydeba hikâyenin sonunda hükümdara der ki: “*Bu öyküyü sana şunun için anlattım: cahil kişi bile başına gelenlerden ders alıp başkalarına zarar vermekten kaçınır. İnsanlar bu öyküyü iyice anlamalıdır. Çünkü derler ki: “kendine yapılmasını istemediğin şeyi başkasına yapma!” İşte bu adalettir; adalet ise hem Allah'ın*

rızasını hem de insanların memnuniyetini kazanır (Beydeba,2008:128).

Görüldüğü gibi tarih boyunca düşünürler hem şiddet hem de şiddetin şiddet doğurması üzerine kafa yormuşlardır. Aynı şekilde, şiddetin şiddet doğurduğuna ilişkin bir duyarlılığı Mevlana'da da görüyoruz. Mevlana da şiddetin nasıl şiddet doğurduğunu Mesnevi'de bir metaforla anlatır (Mevlana,1991:90-97). Bir fabl ile konuyu açıklayan düşünür, şiddetin sonuçlarını da ortaya koyar. Ormanlar kralı aslan diğer hayvanları sırasıyla yem olarak kullanmaktadır. Sıra tavşana gelince gidip yem olmak istemez. Ama arkadaşları kızar ve zorla gönderirler. Fakat onun yem olmaya ve bu zulmü devam ettirmeye niyeti yoktur. Aslana bir oyun yapmak istemektedir ve böylece bu zulmün sona ermesini dilemektedir. Şiddet anafurunun bir hikâyesidir bu metafor. Şiddetin sonu yine şiddetle bitmektedir. Aslana bir oyun oynamak niyetiyle, gitmesi gereken saatten çok geç gider aslana. Aslan köpürmektedir. Neden bu kadar geç kaldın diye hiddetlenmektedir. Onu parçalayarak yemek istemektedir. “Mazeretim var ondan dolayı geç kaldım” der tavşan ve mazeretini anlatmaya başlar: *“Arkadaşlarım bir başka tavşanı da yoldaş etmişlerdi. Bir başka aslan yolumuzu kesti, ona yalvardık kulunuz olduğumuzu söyledik ama kâr etmedi benim yanımda o adam olmayan adamın adını anmayın dedi ve arkadaşımı rehin aldı. Arkadaşım benden daha şişman, iri ve güzeldi. Yoldaşımı alıp beni yalnız bıraktı. O yolu kestiği için artık tahsisattan ümidini kesmelisin.”* Aslan hiddetten ne yapacağını şaşırır. Beni hemen oraya götür der. Tavşan bir kılavuzu gibi öne düşer ve önceden belirlediği kuyunun başına kadar getirir. Ama kuyuya yaklaştıkça geri durmaya başlar. “Aslan bu kuyudadır” der. Aslan tavşana der ki “hadi bak bakalım aslan orada mıdır? Tavşan der ki “ben korkarım ona bakmaya, beni kucağına al da öyle bakayım.” Aslan da onu kucağına alarak kuyunun başına gelir. Kuyunun içine suya bakınca aslanın ve tavşanın aksi su içinde parıldar. Aslan su içinde parıldayan aksini görür. Suda bir aslan şekliyle, kucağında şişman bir tavşan şekli görür. Su içinde düşmanını görünce, tavşanı bırakıp kuyu içine sıçrar” (Mevlana,1991:105). Mevlana bu öyküden sonra şiddetin nasıl bir kötülük olduğunu ve insana neler yaptırabileceğini aynı zamanda bedelinin de ne kadar ağır olduğunu şöyle yorumlar: *“Kendi kazdığı kuyuya kendi düştü. Çünkü yaptığı zulüm kendi başına geldi. Zalimlerin zulmü karanlık bir kuyudur. Daha ziyade zalim olanın kuyusu, daha korkunçtur. Zayıfları sen yardımcısız kimsesiz sanma. Sen filsen düşmanın senden ürkmüşse sana ceza olarak işte ehabil kuşu gelip çattı* (Mevlana,1991:105). Böylece şiddet sürekli şiddeti beraberinde getirir.

Öte yandan şiddetin şiddet doğurduğunu bir fabl ile anlatan Mevlana, konuyla ilgili düşüncelerini farklı beyitlerle ifade eder: *Beni benden aşağı biri için öldüren, kanımı döken; bilmiyor ki benim kanım uyumaz. Bu gün bana ise yarın onadır. Böyle benim gibi bir adamın kanı nasıl zayi olur* (Mevlana,1991:17). Bu metinlerden de anlaşılacağı gibi şiddet şiddete yol açmaktadır.

Şiddetin şiddet doğurmasında başka bir boyut şiddete maruz kalanların şiddet eğilimi duymasıdır. Yani şiddetin şiddet doğurması, yetişme tarzıyla da ilgilidir. İnsanın yetişme tarzında şiddet egemense bu da şiddete yol açmaktadır. Bundan dolayı şiddete maruz kalan çocuklar da şiddet eğilimli olmaktadır. Bu durumda şiddet, çok erken yaşlarda daha hayatın başlangıç yıllarında üretmeye başlıyor kendini. Şiddete maruz kalan insan organizması, sonraları şiddete eğilimli oluyor. Şiddet yüzünden onun ruhu daha başlarken ifsada uğruyor. Çünkü şiddetle büyüyen çocuklar ancak şiddetin dilinden anlarlar. *Bazı çocuklar ailede, sosyal duygusal gelişimlerini doyurucu tamamlayamazlar. Birçok öğrenci şiddete maruz kalır, şiddeti model alır. Bu çocuklara “hayır”, “dur”, “yapma” demek, şiddetle ilişkilendirildiğinde ancak anlamlı olur. Öğrencinin okulda gösterdiği çoğu sorunlu davranış, ailede ve toplumsal yaşamda kazanılmamış yaşam becerilerinin ve yetersiz sosyal ve duygusal gelişimin doğal ve kaçınılmaz sonucudur* (Türnüklü-Bekmezci,2010:30). Şiddet daha bebeklikte ya da anne karnında başlarsa şiddet kaçınılmaz olmaktadır. Yani şiddet öylece de şiddet doğurmaktadır. Bu konuda uzmanlar şunları ileri sürmektedirler: *“Aile tarafından ihmal, kötü muamele görmek gibi sebeplerle uyumsuz ve saldırgan davranış gösteren öğrenciler (çocuklar) daha çok kabullenilmelidir. Çünkü en çok bu çocuklar doğanın bir gereği olan sevgi, ilgi ve sabrı görememiş; bunların eksikliğiyle saldırganlaşmaya, yüksek endişeler duymaya, zaman zaman kendine zarar vermeye başlamışlardır* (Sayar-Aysun,2011:11). Bu durum karşısında eğitime düşen de çocuğa/gençe sevilme ve değer görme keyfini yaşatmaktır. O halde, *iyi yönde öğrenciyi teşvik ederken, ona değer verdiğini her fırsatta belirtmek bir öğretmenin en önemli görevidir* (Sayar-Aysun,2011:11). Çünkü bu çocukların temel gereksinimi, giderilmesi gereken çağda göz ardı edilmiştir.

Bu konuda uzmanlar şunları ileri sürmektedirler: *Öfkenin gizli açık her hali; kavgalar, tartışmalar, yumruklaşmalar, çalma teşebbüsleri, eşyalara ve hayvanlara zarar vermeye yönelik davranışların çoğu bu eksiklik sebebiyle belirlemekte ve çocuğu ilerleyen yıllarda suçlu konumuna itmektir* (Sayar-Aysun,2011:11). *Ancak en önemli nokta, bu davranışların kabul görme, sevilme,*

desteklenilme isteğinin karşılanamamış olması olduğunu bilmektir. Dışa dönük bir yardım çağrısı, bir başkaldırı, isyan, yahut en basit haliyle varlığını ispatlama çabası olarak görülen bu davranışların uygunsuzluğunu ve kabul görmezliğini bildirerek reddetmek ve iyi yönde öğrenciyi teşvik eder (Sayar-Aysun,2011:11). Buradan da anlaşılıyor ki sevgisizlik, sevilmeden büyüme, şiddetin temel nedenlerinden biridir.

Bu noktada çözüm, pedagojik sevgi. Ama ileri düzeyli sorunlar için sevgi de yetmeyebilir. O zaman da yüz yüze müzakere veya akranlarının arabuluculuğunda yüz yüze müzakere gerekebilir (Türnüklü-Bekmezci,2010:30). Aile bireyleri arasındaki sağlıklı iletişim ve ilişki en önemli kaynak olarak görülebilir. Çocuklar sağlıklı aile ortamlarında değilse bu sağlanmalıdır. Aile içinde sevgi, ilgi görenlerde problem daha azdır. Sevgiyle büyüyen çocuklar, şiddete eğilim duymayabilirler. Sosyal iletişimin azlığı ve sevgi yitimi gibi faktörlerin şiddeti körüklediğini uzmanlar belirtmektedirler. Buna göre, sevgisizlik, sevilmeden büyüme, şiddetin temel nedenlerinden biridir. Depresyon, anksiyete, somatik sebepler gibi semptomların çoğunun altında kişinin güvenebileceği, kabul görebileceği, destek alabileceği birilerinin olmayışı yatmaktadır. Endişe, depresif ruh hali, ailevi sorunlar ve hatta fiziksel hastalıklar ve bilişsel faaliyetlerin kaybı şeklinde dışa vurabilecek bu eksiklik bugün ne yazık ki çocuk ve ergenlerde de gittikçe artan bir hızla görülmektedir. Esas eksiklik kendilerini sahiplenebilecek ve yol gösterebilecek bir insanın eksikliğidir (Sayar-Aysun,2011:12). Çözüm bir anne baba şefkatiyle çocuğu görmektir: Bir anne baba edasıyla öğrencisini kabullenen ve destek olan bir eğitmen; bir terapist kadar sabırlı ve dikkatli olmalıdır (Sayar-Aysun,2011:12). Böylesi bir tavır ve bakış açısı şüphesiz, çocukları belli oranlarda rehabilite edecektir.

Öte yandan şiddete maruz kalanların medyadan etkilendiğini, ya da oradan cesaret aldığı da söylenebilir. Ailesinde sürekli dövülen bir çocuk için TV'deki şiddet sadece paralellik sağlar. Ama sevgi ortamında büyüyen bir çocuğun TV'deki şiddetten dolayı şiddete yönelebileceğini söylemek zordur. İş dönüp dolaşıp sevgi ortamına geliyor. Ama *TV programlarının zararsız olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Özellikle şiddet ve seks unsurlarının henüz gelişimini tamamlamamış küçük dimağlar tarafından yanlış anlaşılacağı ve onlara zararlı olacağı da kesindir.*¹Bu nedenle ciddi

¹Emir Turam, "TV'deki Şiddetin Etkileri Üzerine Farklı Bir Bakış", *Cogito*, sayı: 6-7, İstanbul, 1996, s.396.

önlemler alınmalı, medya etiğinin gereği yerine getirilmeli, medyanın mesleki etik ilkelere uygun davranması sağlanmalıdır.

Sonuç

Günümüzde şiddete dayalı, şiddet içeren, şiddeti onaylayan hiçbir eylemin ve söylemin meşruiyeti yoktur. Çünkü şiddet yoluyla sorun çözme şayet varsa uygarlık öncesi olarak dillendirilen “doğal durum”un bir sorun giderme yöntemidir.

Şiddetten kurtulmanın yollarından biri de şiddetin şiddet doğuracağına ilişkin inançtır. Bu da bizi şiddetin şiddet doğuracağı bilincine ulaştırır. Mademki şiddet şiddet doğuruyor o halde şiddetten uzaklaşmalıyız ki, doğurganlığını önlemiş olabilelim.

Şiddet karşıtı bilinç, şiddetin şiddet doğuracağından haberdar olma bilincidir. Bu insan aklının şiddet konusunda devreye girmesidir. Şöyle bir akıl yürütme yapılabilir. “Şiddet kötüdür; mademki şiddet, şiddet doğurur, o halde şiddetten uzak dur, kötülüğe bulaşma” gibi bir sonuç çıkar

Kaynakça

Akarsu, Bedia, Çağdaş Felsefe, İstanbul, 1994.

Arendt, Hannah, *Şiddet Üzerine*, çev. Bülent Peker, 3.Baskı, İstanbul, 2006.

Beydeba, *Kelile ve Dinme*, çev. Hüseyin Yazıcı, 2.baskı, İstanbul, 2008.

Chatelet, François, “Metafizik Tasarı”, çev. Tülin Bumin, *Hegel’i Okumak*, içinde, İstanbul, 1993, 120.

Cevizci, Ahmet, *Felsefe Tarihi*, İstanbul, 2009.

Çevik, Mustafa, *Tarih Felsefesi*, Ankara, 2014.

Çiçek, Hasan, *HannahArendt: Şiddet Karşıtı Söylem*, Van, 2009.

-----, “Şiddet Karşıtı Bilinç Eğitimi”, *Çağın sorunları Karşısında Eğitim Sempozyumu*,

Çotuksöken, Betül, “Şiddet Üzerine”, www.betulcotuksoken.com, 18.10.2011.

Doğan, D. Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, Ankara, 1990.

Elias, Norbert, “Şiddet ve Medeniyet: Fiziki Şiddet Üzerindeki Devlet Tekeli ve Bunun İhlali”, <http://www.birikimdergisi.com/birikim/dergiyazi.aspx?did=1&dsid=38&dyid=131&yazi=Şiddet%20ve%20Medeniyet:%20Fiziki%20Şiddet%20Üzerindeki%20Devlet%20Tekeli%20ve%20Bunun%20İhlali>. 20.04.2009.

Erten, Yavuz- Ardalı, Cahit, “Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları”, Cogito, sayı:6-7, İstanbul, Kış-Bahar 1996.

Jaspers,Karl,

“GeleitwortFürDieZeitschriftDieWandlung1945”,

RechenschaftUndAusblick RedenUnd Aufsätze, München, 1951.

Konfüçyüs, *Sarsılmaz Eksen*, Çev. Ahmet Yücel, Ezra Pound, Konfüçyüs, içinde. İstanbul, 1981.

Mevlana, *FîhiMaîfih*, çev. Meliha Ülker Anbarcıoğlu, İstanbul, 1990.

-----, *Mecalis-i Sab'a*, çev. ve haz. Abdülbaki Gölpınarlı, Konya, 1965.

-----, *Mesnevi*, çev. Veled İzbudak, İstanbul, 1991.

Mitscherlich , Alexander, “Zulüm Üstüne Savlar”, çev. Necmettin Sevil, Cogito, sayı: 6-7, İstanbul, Kış- Bahar 1996.

Moses, Rafael, “Şiddet Nerede Başlıyor?”, çev. Ayşe Kul, *Cogito*, sayı: 6-7, İstanbul, Kış- Bahar 1996, s.24- 27.

Nursi, Bediüzzaman Said, *Sözler*, İstanbul, 1993, Yeni Asya N.

Sayar, K.- A., Süreyya, “Ahlaki Bir Lider Olarak Öğretmen”, *Eğitime Bakış*, Ankara, 2011, S:19, s.10-12.

Somersan, Semra, “Şiddetin İki Yüzü”, Cogito, sayı:6-7, İstanbul, Kış-Bahar 1996.

T.D.K. *Yabancı Kelimelere Karşılıklar*, Ankara, 1995.

Timuçin, Afşar, “Şiddete Karşı Felsefe”, *Felsefe Dünyası*, S.8, Ankara, Temmuz 1993.

Tuğcu, Tuncar, *Batı Felsefe Tarihi*, Ankara, 2000.

Turam, Emir, “TV’deki Şiddetin Etkileri Üzerine Farklı Bir Bakış”, *Cogito*, sayı:6-7, İstanbul, Kış-Bahar 1996, s.391- 406.

Türnüklü, Abbas - Bekmezci, Eyüp, “Sosyal Yapılandırıcılığın Penceresinden Öğrencilerin Davranışlarının Yönetimi”, *Eğitime Bakış*, Ankara, 2010 / Yıl: 6 Sayı: 16,s.27-31.

Uygur, Nermi, “Spinoza’yla Amor Intellectualis”, *Cogito*, sayı: 6-7, İstanbul, Kış- Bahar, 1996.

Ünsal, Artun, “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi”,*Cogito*, sayı: 6-7, İstanbul, Kış- Bahar, 1996, s.29- 36.